

EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2013 11 13
COM(2013) 800 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

2014 m. metinė augimo apžvalga

{SWD(2013) 800 final}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

2014 m. metinė augimo apžvalga

1. IŽANGA

Metinėje augimo apžvalgoje (MAA) apibendrinama ekonominė ir socialinė padėtis Europoje ir visai Europos Sąjungai nustatomi plataus pobūdžio politikos prioritetai ateinantiems metams¹. Taip pradedamas naujas ekonominės politikos koordinavimo Europos semestras, užtikrinantis, kad ES ir jos valstybės narės koordinuotų savo ekonominę politiką ir pastangas skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą. Šių metų gairės teikiamos vykstant keliems reikšmingiems ekonomikos ir politikos pokyčiams.

Pirma, ką tik Komisijos paskelbtos ekonomikos prognozės² patvirtina lėto ekonomikos atsigavimo Europos Sąjungoje ženklus. Po penkerių metų labai ribotų ar neigiamų augimo rezultatų ES 2013 m. antrąjį ketvirtį pasiekė teigiamų rezultatų. Tikimasi, kad 2014 m. atsigavimas tęsis ir tvirtės, o infliacija liks nedidelė. Kartu, kaip nurodyta kartu su šia MAA skelbiamoje Ispėjimo mechanizmo ataskaitoje³, jau matyti pirmieji ES pusiausvyros atgavimo ženklai ir taisoma keletas svarbių makroekonominio disbalanso apraiškų.

Mes pasiekėme krizės lūžio tašką, tačiau prasidėjęs atsigavimas dar kuklus ir trapus, o pasaulinio ekonomikoje esama daug neaiškumų, tokių kaip sumažėjusi paklausa besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse. Išlieka rizika, susijusi su nepakankamu pasitikėjimu bankų sektoriaus atsparumu ir su didele valstybių skola. Artimiausią laikotarpį augimą nesiliaus slopinę krizės padariniai, būtinybė mažinti finansinį įsiskolinimą viešajame ir privačiajame sektoriuje, finansų sistemų ir kredito rinkų susiskaidymas, sektorių pertvarkymas bei koregavimas ir aukštas nedarbo lygis. Taisant susikaupusį makroekonominį disbalansą, tas poveikis palaipsniui silps. Reikės laiko, kol pagerės darbo rinkos padėtis, ir numatoma, kad dar kurį laiką artimiausioje ateityje daugelyje Europos vietų nedarbas išliks nepriimtinais didelis, o platesnė socialinė padėtis tebėra sunki.⁴ Krizės trukmė ir mastas lėmė didelių sunkumų visoje Europoje, ypač valstybėse, kurios įgyvendina koregavimo programas.

Todėl ekonominio pagerėjimo ženklus reikia laikyti padrasinimu ryžtingai toliau dėti dabartines pastangas, vengiant rizikos vėl grįžti į pradinį tašką, atsipalaiduoti ar „nuvargti nuo reformų“. Dabar didžiausias uždavinys – išlaikyti reformų tempą siekiant užsitikrinti ilgalaikį atsigavimą. Palaipsnis atsigavimas palaikys vidaus paklausą, kuri, kaip tikimasi, taps pagrindiniu augimo stimulu. Pastangos sudaryti vienodas sąlygas ir aiškus siektinų tikslų suvokimas yra esminiai veiksniai, užtikrinsiantys ilgalaikę sėkmę, efektyvumą ir visuomenės pritarimą nacionalinėms ir Europos pastangoms.

Antra, ši MAA skelbiama tuo pat metu, kai pirmą kartą įgyvendinamos visos naujos biudžeto politikos koordinavimo euro zonoje taisyklės. Spalio viduryje visos euro zonos valstybės narės, išskyrus tas, kurios įgyvendina makroekonominio koregavimo programas, turėjo pateikti ateinančių metų biudžeto planų projektus. Iki to laiko, kai biudžetai bus patvirtinti nacionaliniu lygmeniu, Komisija privalo peržiūrėti, ar valstybės narės priima priemones, kurios būtinos siekiant ES lygmeniu sutartų tikslų. Netrukus bus paskelbtas išsamus Komisijos atliktas vertinimas.

¹ 1 priede pateikiama 2013 m. liepos 1 d. ES priimtų konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų apžvalga. Daugiau informacijos http://ec.europa.eu/europe2020/index_lt.htm.

² http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2013_autumn_forecast_en.htm.

³ COM(2013) 790.

⁴ Bendros užimtumo ataskaitos projektas, COM(2013) 801.

Lygia greta stiprinamas ES ekonominis valdymas, pasistūmėjo diskusijos dėl tolesnės ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) plėtros, kaip skatinta Komisijos „Stiprios ir veiksmingos ekonominės ir pinigų sąjungos projekte“⁵ ir keturių pirmininkų ataskaitoje „Siekis sukurti tikrą ekonominę ir pinigų sąjungą“⁶. Griežtų bendrų ES taisyklių rinkiniu pagrįstos bankų sąjungos sukūrimas taps pagrindiniu finansinio stabilumo Europoje stiprinimo žingsniu. Komisija taip pat pateikė pasiūlymus dėl EPS socialinio matmens stiprinimo⁷ ir paskelbė konsultacinius komunikatus dėl *ex ante* bendradarbiavimo koordinuojant didžiausias ekonominės politikos reformas⁸ ir dėl konvergencijos bei konkurencingumo priemonės⁹.

Trečia, 2014 m. bus pirmieji naujos europinės daugiametės finansinės programos įgyvendinimo metai. Bus vykdomi ne tik ES lygmens projektai, visoje Europoje skatinantys inovacijas ir stiprinantys infrastruktūrą, bet ir sutelkta daugiau nei 400 mlrd. EUR investavimo priemonė, kuri per Europos struktūrinius ir investicijų fondus (ESIF) skatins augimą ir darbo vietų kūrimą nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis. Komisija su valstybėmis narėmis aptarė prioritetus ir siekdama, kad veiklos programos būtų pradėtos kuo greičiau, teikia ir techninę pagalbą. Naujaisiais ESIF bus padedama siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų ir paremti konkrečioms ES šalims skirtose rekomendacijose nurodytas reformas. Pirmą kartą politika ir finansavimas sujungiami į vieną priemonę, kuri gali labai smarkiai paskatinti augimą, jeigu lėšos bus skirtos prioritetinėms sritims.

Kuriant ES lygmens pamatines sąlygas būsimam augimui Europoje, jų kompleksas, kuris apimtų tvirtesnę ES ekonominio valdymo sistemą, naują ES daugiametę finansinę programą ir ES lygmens politikos kryptis, tokias kaip vidaus rinkos kūrimo užbaigimas ir visos Europos susiejimas tinklais sukuriant fizinę infrastruktūrą ir įgyvendinant skaitmeninę darbotvarkę, reiškia akivaizdžią pažangą. Projektuodamos nacionalines politikos kryptis valstybės narės turėtų visapusiškai atsižvelgti į tas ES lygmens priemones. Tai ne tik sustiprins nacionalinės politikos poveikį, bet ir užtikrins sinergiją ES lygmeniu.

Tokiomis aplinkybėmis Komisija mano, kad nepaprastai svarbu toliau įgyvendinti pastaraisiais metais vykdomą politiką. Komisija, išlaikydama tuos pačius vidutinės trukmės prioritetus kaip ir praėjusiais metais, siūlo pritaikyti jų įgyvendinimą prie aprašytųjų kintančių ekonominių ir socialinių aplinkybių. Todėl ES ir valstybės narės turėtų toliau (o kai kuriais atvejais dar intensyviau) siekti pažangos toliau nurodoma penkių sričių prioritetine veikla (prioritetams skiriant nevienodą dėmesį, kaip aprašyta toliau):

- siekti diferencijuoto, augimui palankaus finansinio konsolidavimo;
- atkurti skolinimą ekonomikai;
- šiandien ir ateityje skatinti augimą ir konkurencingumą;
- spręsti nedarbo ir socialinius krizės klausimus;
- modernizuoti viešąjį administravimą.

⁵ COM(2012) 777.

⁶ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/134069.pdf.

⁷ COM(2013) 690.

⁸ COM(2013) 166.

⁹ COM(2013) 165.

Eilės tvarka sąraše nerodo prioritetų hierarchijos. Kaip parodoma šių metų MAA, dabar didžiausias prioritetas yra užtikrinti augimą ir konkurencingumą. Pagrindinis uždavinys – įtvirtinti ilgalaikį atsigavimą.

Prieš pateikiant išsamesnę tų prioritetų apžvalgą, kitame skirsnyje aptariami ligšioliniai Europos semestro laimėjimai ir nurodomos kai kurios sritys, kuriose vis dar reikia tolesnių politinių sprendimų.

2. EUROPOS SEMESTRO STIPRINIMAS

2010 m. inicijuotas Europos semestras yra pagrindinė sustiprintos ES sistemos, pagal kurią integruotai koordinuojama ir prižiūrima valstybių narių ekonominė ir biudžeto politika, priemonė. Ši sustiprinta sistema pagrįsta Stabilumo ir augimo pakto nuostatomis ir naujomis ES makroekonominio disbalanso prevencijos ir taisymo priemonėmis; ji apima Europos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją „Europa 2020“.

Jau juntami tos sistemos taikymo rezultatai. Mezgama glaudi valstybių narių ir ES institucijų partnerystė; siekiant sudaryti sąlygas nuspėjamam ES lygmens politikos koordinavimui, pritaikomos nacionalinės procedūros ir tvarkaraščiai. Todėl valstybės narės ėmėsi reikšmingų reformų ir kuria tinkamas sąlygas, kad vėl prasidėtų augimas. Išsamiau apie konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų įgyvendinimą aprašyta priede.

Svarios pažangos pasiekta vykdant fiskalinę konsolidaciją. Nacionalinės fiskalinės sistemos buvo gerokai sustiprintos, pavyzdžiui, įsteigiant nepriklausomas fiskalines įstaigas ir nustatant skaitines fiskalines taisykles; sunkiomis ekonominėmis sąlygomis įgyvendintos svarbios fiskalinės reformos. Tai padėjo stabilizuoti skolos lygių augimą ir pagerino finansų rinkų požiūrį į viešųjų finansų tvarumą: taip buvo sumažintas vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumas. Tai taip pat padėjo išsaugoti bendros valiutos vientisumą bei stabilizuoti finansų sistemą.

Valstybės narės taip pat ėmėsi svarbių priemonių reformuoti darbo rinkas ir stiprinti jų atsparumą, kovoti su susiskaidymu ir skatinti dalyvauti darbo rinkoje. Ypatingas dėmesys skirtas politikai, kuria būtų sumažinti nepriimtinais aukšti jaunimo nedarbo lygiai. Įgyvendinamos Jaunimo garantijų iniciatyvos, užtikrinsiančios, kad per keturis mėnesius po to, kai jaunesni nei 25 metų jaunuoliai užveria formaliojo švietimo įstaigos duris arba netenka darbo, jiems būtų pasiūlyta geros kokybės darbo vieta, tęstinis švietimas, pameistrystė arba praktika. Tačiau, kadangi nuo reformų iki ekonomikos atsigavimo ir darbo rinkos rezultatų turi prabėgti laiko, užimtumo padėtis pagerės neišsyk.

Norint pagerinti produktų ir paslaugų rinkų veikimą ir lankstumą, reikia nuveikti daugiau, pavyzdžiui, modernizuoti tinklų pramonės sektorius ir toliau atverti paslaugų sektorius, kad būtų palaikomas augimas ir darbo vietų kūrimas. Labiausiai pažeidžiamos valstybės narės įgyvendina svarbias reformas, o einamosios sąskaitos perviršį turinčiose šalyse darbo užmokesčio augimas tapo dinamiškesnis ir palaiko vidaus paklausą. Tačiau keliose valstybėse narėse reikia daugiau pažangos įgyvendinant struktūrines reformas, kurios padėtų sukurti labai reikalingas investavimo galimybes – pastarosios padėtų nukreipti išteklius į užsienyje parduodamų prekių gamybą bei tokių paslaugų teikimą ir taip padidintų išorinį konkurencingumą ir pakeltų našumą. Kai kuriose mažiau pažeidžiamose valstybėse narėse reformos vykdomos vangiau ar net atidėtos ir jų užmojai menkesni. Tai ypač pasakyтина apie

prekių rinkos reformas, kurios galėtų pagerinti konkurenciją užsienio prekybai uždaruose sektoriuose, spartinti investicijas ir pagerinti sąlygas persikirstyti išteklius į užsienio prekybai uždarus sektorius.

Plačiąja prasme kalbant apie Europos semestro proceso stiprinimą, esama keleto sričių, kuriose, siekiant visapusiškai panaudoti ES naujo ekonomikos valdymo galimybes, reikalingas tolesnis tobulinimas. Tos sritys yra:

- didesnis savo atsakomybės suvokimas nacionaliniu lygmeniu. Europos naujas ekonominis valdymas turi įtakos nacionalinės politikos formavimui. Nacionaliniuose procesuose reikia aktyviai atsižvelgti į šias permainas ir intensyvuoti sąveiką su Europos lygmens procesais. Siekiant užsitikrinti visuomenės supratimą apie būtinas reformas ir pritarimą joms, daugelyje valstybių narių reikia į procesą labiau įtraukti nacionalinius parlamentus, socialinius partnerius ir pilietinę visuomenę. Komisija toliau rekomenduoja, kad nacionalinės reformų programos ir stabilumo arba konvergencijos programos būtų apsvarstytos su nacionaliniais parlamentais ir visomis svarbiomis šalimis, ypač socialiniais partneriais ir žemesnio nei nacionalinio lygmens suinteresuotaisiais subjektais;
- geresnis euro zonos narių tarpusavio koordinavimas. Būtiniausi ir skubiausi krizės poreikiai iki šiol neleidžia euro zonai pereiti nuo konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų svarstymo prie politikos priemonių ir reformų, kurių reikia visapusiškai bendros valiutos veikimui užtikrinti, svarstymo. Ekonominė padėtis gerėjant, reikėtų daugiau laiko skirti pagrindinių ekonominės politikos kryptų *ex ante* koordinavimui euro zonoje. Šioje metinėje augimo apžvalgoje nurodomi su našumu ir konkurencingumu, darbo ir prekių rinkos silpnybėmis susiję klausimai, kuriuos euro zona turi spręsti kompleksiskai: šalindamos suvaržymus, kai kurios valstybės narės gali atverti naujų galimybių sau ir visoms kitoms valstybėms narėms.
- geresnis konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų įgyvendinimas. Valstybės narės yra atsakingos už nacionalines sistemas labiau atitinkančio politikos priemonių derinio pasirinkimą, tačiau jos, ypač tos, kurių bendra valiuta yra euras, turėtų priimti ir politikos sprendimus, kurie atspindi platesnius kitų ES narių interesus. Tai reiškia, kad nacionalinės vyriausybės turi suprasti, kad sprendimai kitose šalyse yra bendro intereso dalykas, ir atvirai įsitraukti į daugiašalį sprendimų priėmimo procesą naudodamosi egzistuojančiomis institucinėmis sistemomis. Komunikate dėl EPS projekto¹⁰ ir vėliau paskelbtame komunikate¹¹ Komisija išdėstė, kaip kvazisutartiniai susitarimai, derinami su pagrindinių reformų įgyvendinimui remti skirtu finansavimu, galėtų suteikti stipresnių įgyvendinimo paskatų. Ji pasiūlė, kad, priėmus konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, valstybės narės, ypač tos, kurioms taikoma makroekonominio disbalanso procedūra (MDP), pateiktų pasiūlymus dėl susitarimų. Pastarieji būtų savanoriški pagal MDP prevencinę dalį ir privalomi pagal MDP korekcinę dalį (šiuo atveju jie atitiktų Reglamente (ES) Nr. 1176/2011 aprašytą taisomųjų veiksmų planą). Komisija taip pat pasiūlė, kad susitarimai būtų susieti su finansine parama, kuri valstybėms narėms padėtų juos įgyvendinti sparčiau ir nuosekliau nei tuo atveju, jei nebūtų teikiama papildoma finansinė parama.

¹⁰ COM(2012) 777.

¹¹ COM(2013) 165.

Komisija mano, kad, siekiant toliau stiprinti ekonomikos valdymo tvarkos efektyvumą, dabar laikas imtis veiksmų trijose aprašytose srityse. 2013 m. spalio mėn. posėdžiavusi Europos Vadovų Taryba sutarė kai kuriuos iš tų klausimų vėl apsvarstyti 2013 m. posėdyje. Komisija tam posėdžiui pateiks medžiagą – principus, dėl kurių būtų galima sutarti ir kuriuos vėliau, 2014 m., būtų galima sukonkretinti.

3. DIFERENCIJUOTO, AUGIMUI PALANKAUS FINANSINIO KONSOLIDAVIMO SIEKIMAS

Fiskalinio konsolidavimo pažanga išryškėja bėgant laikui. Naujausi duomenys rodo, kad fiskaliniai deficitai nominalia išraiška Europos Sąjungoje sumažėjo nuo 6,9 % BVP 2009 m. iki 3,5 % 2013 m. Struktūriniu požiūriu – pakoregavus pagal ciklinius ekonominės padėties pokyčius ir atmetus vienkartinės ir kitas laikinas priemones – per pastaruosius metus padaryta pažanga siekia 0,6 procentinio punkto BVP. Be to, numatoma, kad skolos lygiai bus aukščiau 2014 m., o 2015 m. ir vėliau mažės. Šis veiksnys kartu su kitomis ES ir nacionalinio lygmens politikos priemonėmis sumažino valstybės obligacijų rinkos sunkumus, o tai daugeliu atveju reiškia, kad konsolidavimo tempas gali būti šiek tiek sulėtintas. Atsižvelgiant į išlaidų augimą, kurį lemia Europos gyventojų senėjimas, būtina didinti fiskalinių veiksmų laisvę.

Konsolidavimo procesas valstybių lygmeniu yra pastebimas. Kai kurių valstybių narių biudžeto būklė jau tapo patikima. Be to, tikimasi, kad, kaip ir daugiau nei prieš metus Latvija, 2013 m. gruodžio mėn. iš koregavimo programos pasitrauks Airija, 2014 m. pradžioje savo bankų pertvarkymo programą baigs Ispanija, o 2014 m. viduryje savo koregavimo programą pabaigs Portugalija. Tie pavyzdžiai rodo, kad gerai orientuotos paramos programos gali padėti šalims sugrįžti į rinkas ir patenkinti savo finansavimo poreikius.

Nors viešieji finansai vėl tampa patikimi, daugelyje valstybių narių skolos lygiai išlieka dideli. Todėl nepaprastai svarbu toliau laikytis augimui palankios ir diferencijuotos fiskalinio konsolidavimo strategijos, kurią palaiko Komisija. Kadangi likę konsolidavimo poreikiai dabar mažesni, turėtų sumažėti ir neigiamas poveikis augimo rezultatams. Bendra pagerėjusi fiskalinė ir finansinė padėtis, dėl kurios mažėja būtinybė skubiai imtis politikos priemonių, valstybėms narėms sudarys sąlygas geriau parengti konsolidavimo programas ir labiau atsižvelgti į jų kokybę bei sudėtį ir į fiskalinės politikos poveikį augimui, viešojo sektoriaus efektyvumui ir socialinei lygybei. Nors pirmenybę reikėtų teikti į išlaidų mažinimą orientuotam finansų konsolidavimui, reikėtų rinktis išlaidų ir įplaukų priemonių derinį, kuris, kaip visuma, būtų veiksmingas ir palankus augimui. Be to, konsolidavimo priemonės reikėtų papildyti kitomis priemonėmis, kurios stiprintų augimo potencialą, nes norint palaikyti fiskalinį tvarumą reikalingi tvirti ekonomikos pamatai.

Valstybėse, kuriose mokesčių normos palyginti aukštos, efektyvūs būdai užtikrinti viešuosius finansus nemažinant augimo potencialo yra išlaidų lygių mažinimas arba mokesčių bazės plėtimas ir netinkamai pasirinktų išimčių panaikinimas nedidinant mokesčio normų. Valstybėms narėms, kurios turi didesnę fiskalinių veiksmų laisvę, Komisija rekomenduoja priemones, kurios skatintų privačias investicijas bei vartojimą ir augimui palankias viešąsias investicijas, nenustojant laikytis Stabilumo ir augimo pakto. Tokios priemonės – tai, pavyzdžiui, efektyvesnis viešųjų lėšų panaudojimas, be kita ko, modernizuojant viešąją administraciją, prioritetą teikiant ekonomikos augimo potencialą didinančioms viešosioms išlaidoms, mokesčių mažinimui ir socialinio draudimo įmokų mažinimui. Tai irgi turėtų padėti ES ekonomikai atgauti pusiausvyrą.

Kalbant apie išlaidas, valstybės narės turėtų rasti būdų išsaugoti arba skatinti ilgalaikes investicijas į švietimą, mokslinius tyrimus, inovacijas, energetiką ir veiksmus klimato srityje. Ypatingo dėmesio vertos ir pastangos išsaugoti arba plėsti užimtumo tarnybų veiklos lauką, išsaugoti arba stiprinti jo efektyvumą ir vykdyti aktyvią darbo rinkos politiką, tokią kaip bedarbių mokymas ir Jaunimo garantijų iniciatyvos. Sykiu daug kur reikia stiprinti socialinės apsaugos sistemų, ypač pensijų ir sveikatos priežiūros, efektyvumą ir tvarumą kartu didinant jų veiksmingumą ir adekvatumą, kai tenkinami socialiniai poreikiai ir užtikrinami svarbiausi socialinės apsaugos tinklai. Daugelyje šalių pensijų reformos turėtų būti baigtos teisės aktais nustatytą pensinį amžių sistemingiau siejant su tikėtina gyvenimo trukme.

Kalbant apie įplaukas, dėl krizės išaugo mokesčių lygiai. Mokesčių sistemos turėtų būtų performuotos, išplečiant apmokestinimo bazes ir mokesčių našta perkeliant nuo darbo prie apmokestinimo bazių, kurios susijusios su vartojimu, nuosavybe arba tarša. Reikėtų palaipsniui sumažinti aplinkai žalingas subsidijas. Užtikrinant didesnę mokesčių administravimo efektyvumą ir supaprastinant mokesčių prievolių vykdymo procedūras reikėtų pagerinti ir mokesčių prievolių vykdymą (kovoti su mokesčių sukčiavimu ir mokesčių slėpimu, koordinuoti veiksmus sprendžiant agresyvaus mokesčių planavimo ir mokesčių rojaus problemas).

Komisijos atliktame 2014 m. nacionalinių biudžeto planų vertinime patvirtinamas valstybių narių ryžtas palaikyti fiskalinio konsolidavimo tempą, kaip nurodyta konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose. Vilties teikia ženklai, kad pagal naujas ES taisykles yra sustiprintos nacionalinės fiskalinės sistemos, o ekonominės prognozės ir biudžeto rodiklius dabar peržiūri nepriklausomi vertintojai. Todėl valstybių narių prognozės dabar labiau atitinka Komisijos ir tarptautinių organizacijų, tokių kaip TVF ir EBPO, prognozes ir rodiklius. Tai didina nacionalinio ir ES sprendimų priėmimo proceso patikimumą ir skaidrumą.

Komisija nustatė tokius prioritetus:

fiskalinis konsolidavimas turėtų būti augimui palankių pajamų ir išlaidų priemonių derinys, kuriame labiau pabrėžiama viešųjų išlaidų kokybė ir visų lygmenų administracijos modernizavimas. Kur esama didesnės fiskalinių veiksmų laisvės, turėtų būti skatinamas privatusis investavimas ir vartojimas, pavyzdžiui, mažinant mokesčius ir socialinio draudimo įmokas;

reikėtų užtikrinti ilgesnio laikotarpio investicijas į švietimą, mokslinius tyrimus, inovacijas, energetiką ir veiksmus klimato srityje; turėtų būti patenkinti pažeidžiamiausių visuomenės narių poreikiai;

mokesčiai turėtų būtų suformuoti taip, kad taptų palankesni augimui, pavyzdžiui mokesčio našta perkeliant nuo darbo prie apmokestinimo bazių, kurios susijusios su vartojimu, nuosavybe ir kova su tarša.

4. SKOLINIMO EKONOMIKAI ATKŪRIMAS

Praėjusiais metais atsiradę finansinių sąlygų gerėjimo ženklai tapo ryškesni ir finansų rinkos pasirodė pakankamai atsparios. Tačiau rizika išlieka, o skolinimo verslui sąlygos toli gražu nėra normalios.

Be to, finansų rinkų susiskaidymas Europos Sąjungoje lėmė labai skirtingas paskolų verslui ir namų ūkiams palūkanų normas: kai kuriose valstybėse narėse normos daryk didesnės nei kitose, o subjektų, kurie galėtų skolintis, gaunamų paskolų apimtys ir finansavimo galimybės labai skiriasi priklausomai nuo vietos, kurioje jie yra. ECB apklausos¹² dėl MVĮ galimybių gauti finansavimą duomenimis, 85 % Vokietijos MVĮ, kurios 2012 m. antroje pusėje prašė kredito, gavo visą sumą, o Pietų Europoje tokių tebuvo vidutiniškai šiek tiek daugiau nei 40 % (Graikijoje – tik 25 %). Tokie galimybės gauti finansavimą skirtumai negali būti paaiškinti vien vyraujančių ekonominių sąlygų skirtumais.

Siekiant tvaraus ekonomikos atsigavimo nepaprastai svarbu užtikrinti, kad bankų sektorius veiktų tinkamai ir teiktų finansavimą našiai veiklai. Jau daug nuveikta, kad bankų reguliavimas ir priežiūra būtų patobulinti, o patys bankai ėmėsi pertvarkyti savo balansą ir pritraukti kapitalo, kad atitiktų naujus standartus.¹³ Tačiau bankų sektoriuje, kuris vyrauja finansinio tarpininkavimo srityje, besitęsiantis balanso tvarkymo procesas iš dalies paaiškina, kodėl Europai sunkiau atsitiesti po krizės. Tvarkydami balansą, bankai sprendimus privalo rasti privačiajame sektoriuje, o viešasis finansavimas jiems tėra paskutinė išeitis. Tokiomis aplinkybėmis naujose Komisijos parengtose valstybės pagalbos gairėse numatomas atitinkamas našos su banko akcininkais pasidalijimas, kai bankus tenka rekapitalizuoti viešosiomis lėšomis.

Siekiant sukurti tinkamas pamatines sąlygas ir atkurti skolinimą ekonomikai, ES lygmeniu imtasi reikšmingų būtinų veiksmų. Svarbiausias ES atsakomasis žingsnis yra visapusiškas bankų sąjungos sukūrimas. Ji labai svarbi ne tik euro zonos stabilumui, bet ir vidaus rinkos veikimui užtikrinti ir didėjančiam finansų rinkų susiskaidymui įveikti. Pastarojo meto susitarimas dėl bendro bankų priežiūros mechanizmo buvo pirmas didelis bankų sąjungos kūrimo veiksmas. Būtina žengti kitą žingsnį: susitarti dėl bendro pertvarkymo mechanizmo ir fondo. Rengiantis perduoti priežiūros įgaliojimus ECB, pradėtas išsamus vertinimas, kuris padidins skaidrumą bankų balansų būklės klausimais, padės nustatyti ir pašalinti užsilikusias spragas ir taip sustiprins rinkos pasitikėjimą. Tai turėtų padėti paspartinti balanso tvarkymo procesą ir sukurti sąlygas, kuriomis būtų galima tvirtai ir tvariai atnaujinti kredito augimą. Kalbant ne apie bankų sektorių, dėl krizės daugelio valstybių narių namų ūkiai ir įmonės lieka pernelyg įsiskolinę, ir jiems toliau reikia mažinti savo finansinį įsiskolinimą.

ES lygmeniu taip pat imtasi specialių priemonių, kurios pagerintų galimybes gauti finansavimą MVĮ¹⁴. Remiant Europos struktūriniais ir investicijų fondams (ESIF), suma, kuria bus galima pasinaudoti taikant MVĮ skirtas finansines svertų principu veikiančias priemones, 2014–2020 m. laikotarpiu turėtų vidutiniškai padvigubėti, palyginti su 2007–2013 m. laikotarpiu; ta suma ypač padės toms valstybėms, kuriose finansinės sąlygos tebėra sunkios. Be to, Komisija ir EIB dirba siekdami išplėsti bendras rizikos pasidalijimo finansines

¹² Europos Centrinis Bankas (2013 m.) „MVĮ galimybių gauti finansavimą euro zonoje apklausos (2012 m. spalio mėn. – 2013 m. kovo mėn.) rezultatų ataskaita“.

¹³ Plg. Direktyvą 2013/36/ES ir Reglamentą (ES) Nr. 575/2013, OL L 176, 2013 6 27.

¹⁴ Pasinaudoti finansavimo šaltiniais visoje Europoje MVĮ padės keletas pastarojo meto arba greit įsigaliosiančių ES teisinių priemonių: nuo 2013 m. liepos mėn. galiojantis Reglamentas dėl Europos rizikos kapitalo fondų padės ieškoti lėšų kitose valstybėse narėse ir sukurti tikrą rizikos kapitalo fondų vidaus rinką; siūloma Finansinių priemonių rinkų direktyva (FPRD, angl. *MiFiD*) turėtų padėti plėtoti specializuotas MVĮ akcijų rinkas; pasiūlymas iš dalies pakeisti Skaidrumo direktyvą, padėsiantis geriau informuoti apie biržines bendroves, suteiks mažosioms ir vidutinėms įmonėms patrauklumo investuotojų požiūriu; perėjimas į bendrą mokėjimų eurais erdvę (SEPA) iki 2014 m. vasario 1 d., kuris turėtų aprėpti daugumą kredito pervedimo ir tiesioginio debito operacijų, reikš, kad mokėjimo sistemos euro zonoje taps veiksmingesnės.

priemonės, kad į MVĮ būtų pritraukta privačiojo sektoriaus ir kapitalo rinkos investicijų; tos priemonės turėtų būti pradėtos taikyti 2014 m. sausio mėn.

Nacionalinio lygmens prioritetai skiriasi, nelygu šalis. Daugelyje šalių būtina atidžiau stebėti privačiojo sektoriaus skolą ir su ja susijusią finansinę riziką. Tai apima įmonių įsiskolinimui palankaus pelno mokesčio iškraipymo mažinimą ir mokestinių schemų aspektų, kurie didina namų ūkių polinkį skolintis (dažniausiai – būsto kredito palūkanų lengvata), persvarstymą ir įmonių bei fizinių asmenų nemokumo režimų patobulinimą¹⁵. Kaip alternatyva bankų finansavimui, turėtų būti skatinamos naujos finansavimo formos, tokios kaip galimybės pasirinkti rizikos kapitalą, MVĮ obligacijų plėtra ir alternatyvios akcijų rinkos¹⁶.

Komisija nustatė tokius prioritetus:

bankų pertvarkymas ir koregavimas, kurio keli elementai būtų tokie: spartus bankų sąjungos patvirtinimas ir sukūrimas, bankų pajėgumo valdyti riziką pagal naujas kapitalo reikalavimų taisykles stiprinimas ir turto kokybės peržiūrų ir bandymo nepalankiausiomis sąlygomis parengimas;

alternatyvų bankų finansavimui plėtra, kurios keli elementai būtų tokie: galimybės rinktis rizikos kapitalą, MVĮ obligacijų plėtra ir alternatyvios akcijų rinkos;

atidus privačiojo sektoriaus skolos lygių, su jais susijusios finansinės rizikos (tokios kaip nekilnojamojo turto kainų burbulų) ir, kur būtina, įmonių bei fizinių asmenų nemokumo režimo poveikio stebėjimas. Šis prioritetas apima ir schemas, kurios iškraipo pelno mokestį taip, kad jis tampa palankus skolintis.

5. AUGIMO IR KONKURENCINGUMO SKATINIMAS ŠIANDIEN IR ATEITYJE

Dėl krizės visoje Europoje vyksta svarbus pertvarkymas. Bendrovėms ir namų ūkiams atsikračius pernelyg didelės skolos ir gamybos veiksnio perkeliant į našesnius ekonomikos sektorius, vėl grįžta augimas. Augimą vis labiau skatina ne vien išorės, bet ir vidaus paklausa. Kartu aiškėja, kad augimo struktūra bus – ir turi būti – ne tokia kaip prieš dešimt ar vos prieš penkerius metus. Be to, globalizacija ir technologinė pažanga lemia tolesnius pokyčius. Atsigavimas Europoje reiškia ne tai, kad grįšime į ankstesnę padėtį, bet naujų ilgalaikio augimo ir konkurencingumo šaltinių, kurie mūsų ekonomikoje skleisis kaip žinioms imli ir itin naši veikla, atradimą. Tai gerai iliustruoja vis didesnė ES sektorių integracija į pasaulines vertės grandines, kurios padės stiprinti Europos pramonės bazę ir kurioms reikalingos atviros ir tarpusavyje susietos prekių ir paslaugų rinkos, investicijos į mokslinius tyrimus bei inovacijas ir tinkamai kvalifikuota darbo jėga.

Ekonomikos augimą daugelyje valstybių narių stabdo aukštas privačių subjektų įsiskolinimo lygis. Tai reiškia, kad įmonės neturi galimybių investuoti į našią veiklą, o vartotojų galimybės pirkti yra ribotos. Suvaržymai darbo ir prekių rinkose trukdė koreguoti konkurencingumą,

¹⁵ Tie klausimai aptarti atitinkamose konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose ir, kai tinka, Įspėjimo mechanizmo ataskaitoje.

¹⁶ Išsamius pasiūlymus Komisija pateikė Žaliojoje knygoje dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo (COM(2013) 150, 2013 m. kovo 25 d.).

efektyviai paskirstyti ištekliai ir didinti našumą; jie iš dalies paaiškina, kodėl skiriasi potencialios valstybių narių augimo normos.

Valstybėse, kurios ėmėsi esminių struktūrinių reformų, vyksta reikšmingi pokyčiai: pasirodė ženklų, kad veikla perorientuojama nuo užsienio prekybai uždaro sektoriaus prie užsienio prekybai atviro sektoriaus, ypač valstybėse narėse, kurios negali naudoti valiutos kurso priemonės. Tai rodo eksporto augimas ir einamosios sąskaitos deficito mažėjimas keliose šalyse. Tokias tendencijas sustiprino darbo sąnaudų koregavimas, vykdytas kaip ekonomikos konkurencingumui ir našumui didinti skirtos platesnės strategijos dalis. Siekti geresnių eksporto rezultatų atskiroms šalims taip pat padeda didelio užmojo ES prekybos politika.

Konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose nurodoma keletas prekių ir paslaugų rinkų reformų, kurios turi būti prioritetinės kiekvienai valstybei narei (atsižvelgiama į poreikį nustatyti reformų eiliškumą pagal šalies padėtį), ir pabrėžiamas poreikis atverti paslaugų rinkas, pavyzdžiui, persvarstant reguliavimo apribojimus, įskaitant dėl galimybės užsiimti reglamentuojamosiomis profesijomis. Energijos vidaus rinkos sukūrimas iki 2014 m. veikiausiai taps svarbiu energijos išlaidų mažėjimo ir atsinaujinančių išteklių rėmimo schemų ekonominio efektyvumo gerinimo veiksmu. Gerinant tinklo pramonės sektorių efektyvumą, skatinant inovacijas ir mokslinius tyrimus galima padaryti daugiau. ES augimo strategijos dalimi turi būti išteklių naudojimo efektyvumo gerinimas ir ES priklausomybės nuo išorės energijos šaltinių mažinimas. Valstybės narės laikosi skirtingų nuomonių, pavyzdžiui, dėl atliekų tvarkymo ir vandentvarkos, o tai neleidžia panaudoti ekologiškos ekonomikos augimo galimybių. Nors turi prabėgti laiko, kol daugelis tų reformų pradės duoti vaisius, jas būtina įgyvendinti norint paremti atsigavimą ir padidinti Europos augimo potencialą.

Dėl Europos vidaus rinkos nulemtos masto ekonomijos, palaikomos geresnėmis fizinėmis bei skaitmeninėmis žemyno jungtimis ir tinkama duomenų apsauga¹⁷, tokių reformų poveikis bus gerokai stipresnis. Šiuo metu darbas vykdomas keliomis svarbiomis kryptimis¹⁸: ambicingas Paslaugų direktyvos įgyvendinimas padidins vidaus ir tarpvalstybinę pasiūlą ir paklausą; Komisijos pasiūlymai dėl labiau integruotos bendrosios rinkos telekomunikacijų sektoriuje turėtų būti priimti prioritetine tvarka, kad sektorius ir ekonominė veikla internete gautų postūmį, o kainos taptų teisingesnės; pagrindinių TEN-T koridorių pabaigimas, tarpvalstybinių jungiamųjų kelių pagerinimas, esamos infrastruktūros atnaujinimas, kliūčių patekti į rinką, ypač uostų ir geležinkelio paslaugų rinkas, pašalinimas padės integruoti logistikos ir transporto sektorių ir padidins jo konkurencingumą.

Europos moksliniai tyrimai ir inovacijos stabdomi dėl susiskaidymo ir nepakankamų pamatinių sąlygų. Viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimas nėra pakankamas. Žinioms imliems sektoriams ypač skaudžiai atsiliepia negebėjimas mokslinių tyrimų rezultatų panaudoti kuriant prekes bei paslaugas ir didėjantis įgūdžių pasiūlos bei paklausos atotrūkis. Tos neigiamos tendencijos gali būti pakeistos paspartinus nacionalinių mokslinių tyrimų sistemų reformą pagal siūlomos Europos mokslinių tyrimų erdvės principus. Be to, naujos bendradarbiavimo formos gali sustiprinti Europos pirmaujančias pozicijas pasaulyje. Naujos ES lygmens mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ ir Įmonių konkurencingumo ir MVĮ programos COSME įgyvendinimas padės plėtoti ES viešojo ir privačiojo sektorių partnerystes mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros srityje ir padės modernizuoti nacionalines inovacijų ir mokslinių tyrimų sistemas.

¹⁷ Žr. Komisijos pasiūlymą dėl bendrojo duomenų apsaugos reglamento, COM(2012) 11.

¹⁸ Daugiau informacijos – bendrosios rinkos ataskaitoje, kuri skelbiama kartu su šia metine augimo apžvalga.

Komisija nustatė tokius prioritetus:

visiškas trečiojo energetikos dokumentų rinkinio įgyvendinimas 2014 m. ir atsinaujinančių išteklių rėmimo schemų ekonominio efektyvumo pagerinimas; išteklių naudojimo efektyvumo didinimas gerinant atliekų tvarkymą, vandentvarką ir energijos vartojimo efektyvumą;

paslaugų direktyvos įgyvendinimo tobulinimas, įskaitant apribojimų, trukdančių užsiimti reglamentuojamosiomis profesijomis, persvarstymą ir, kai reikia, jų pakeitimą mažiau ribojančiais mechanizmais;

nacionalinių mokslinių tyrimų sistemų modernizavimo spartinimas orientuojantis į Europos mokslinių tyrimų erdvės tikslus.

6. NEDARBO IR SOCIALINIŲ KRIZĖS KLAUSIMŲ SPRENDIMAS

Iki šiol skaudžiai juntami krizės socialiniai padariniai. Nedarbo lygiai išlieka rekordiškai aukšti: ES vidurkis – 11 % (2013 m. liepos mėn.), o jaunimo nedarbas – 23,4 %. Tie lygiai Europoje labai svyruoja, ir dėl to užimtumo ir socialiniai rodikliai tarp valstybių narių vis labiau skiriasi. Kadangi tarp ekonomikos atsigavimo ir poveikio užimtumui praeina laiko, nesitikima, kad padėtis greit pagerės, ir gali didėti nelygybė. Krizė ypač neigiamai paveikė labiausiai socialiai nukriaustus žmones, o asmenų, kuriems gresia skurdas, dalis ES išaugo iki 25 %. Poveikio apraiškos – tai ir augantis struktūrinio nedarbo pavojus ir didesnis traukimasis iš darbo rinkos, kurio padariniai ES augimo potencialui galėtų būti labai skaudūs.

Europos darbo rinka ir socialinė struktūra atsigaus ne iš karto; kol ekonomika vaduojasi iš krizės, jas reikia stiprinti. Pirmiausia reikėtų imtis aktyvaus darbo rinkos veikimo reformų įgyvendinimo ir jų tęstinumo užtikrinimo siekiant gausnesnio dalyvavimo darbo rinkoje. Tam reikės ir stiprinti darbo šaltinius besiplečiančiuose sektoriuose, ir palaikyti darbo jėgos (įskaitant ilgalaikius bedarbius ir labiausiai pažeidžiamas grupes) įsidarbinimo gebėjimus, teikiant, be kita ko, aktyvią paramą bei mokymą bedarbiams ir užtikrinant, kad savo vaidmenį visapusiškai atliktų vadinamieji socialinės apsaugos tinklai. Kadangi darbo jėga senėja, ilgesniam ir prasmingesniam profesiniam gyvenimui reikia adekvačių įgūdžių, nuolatinio mokymosi ir palankios darbinės aplinkos; taip pat reikia spręsti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo ir stažo spragų įtakos moterų pensinėms išmokoms problemas. Galimybė pasinaudoti prieinamomis priežiūros paslaugomis padės padidinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje. Norint parengti ir įgyvendinti atsakomasias politikos priemones būtinas aktyvesnis socialinių partnerių dalyvavimas, laikantis nacionalinės praktikos ir tradicijų.

Valstybės narės patvirtino keletą svarbių reformų, kuriomis modernizuojama jų darbo rinka ir skatinama aktyviau joje dalyvauti. Tokių reformų teigiamas poveikis turėtų išryškėti gerėjant makroekonominėi aplinkai.

Skatinant darbo vietų kūrimą reikėtų imtis veiksmų: sumažinti darbo sąnaudų mokesčių pleišta (angl. *tax wedge on labour*; tai turėtų būti viena iš pastangų perkelti mokesčių našta, ypač nuo mažai apmokamų darbuotojų ir jaunų darbuotojų); siekti darbo užmokesčio kaitą susieti su našumu, kad ji palaikytų sąnaudų konkurencingumą ir visuminę paklausą; toliau

modernizuoti darbo vietų apsaugos teisės aktus, kad būtų pašalintas įsisenėjęs darbo rinkos susiskaidymas ir sustiprinta kova su nedeklaruotu darbu. Ekologiškos ekonomikos sektoriuje, taip pat skaitmeniniame ir sveikatos priežiūros paslaugų sektoriuose ateityje atsiras ypač daug darbo vietų. Reikia parengti strateginius matmenis, pagal kuriuos tuose sektoriuose darbo rinkos politika ir įgūdžių politika galėtų aktyviau remti darbo vietų kūrimą ir naujų augimo modelių numatymą ir taikymąsi prie jų. Darbo jėgos judumui, taip pat ir tarp valstybių narių, bus naudingas aktyvesnis bendradarbiavimas ir sustiprintas EURES tinklas, kurie padės įmonėms ir darbo ieškantiems asmenims rasti darbo galimybių kitose valstybėse narėse.

Reikia dėti ir pastangų, kurios pagerintų švietimo ir įgūdžių ugdymo rezultatus. ES vis dar atsilieka nuo 2020 metams užsibrėžtų tretinį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičiaus didinimo ir anksti mokyklą paliekančių asmenų skaičiaus mažinimo tikslų. Be to, EBPO duomenimis, 20 % ES darbo jėgos dar labai trūksta įgūdžių, įskaitant raštingumo ir skaičiavimo gebėjimus. 25 % suaugusiųjų taip pat trūksta įgūdžių, kad jie galėtų efektyviai naudotis IRT. Dėl to daugeliui darbo vietų ir profesijų neatsiranda kvalifikuotų ir reikiamų įgūdžių turinčių kandidatų¹⁹ ir apskritai sumažėja ES darbo jėgos pajėgumas prisitaikyti ir daryti pažangą darbo rinkoje. Nepaprastai svarbu investuoti į švietimo ir mokymo sistemų (įskaitant visą gyvenimą trunkantį mokymąsi, ypač dvilypes mokymosi schemas) modernizavimą ir pagerinti perėjimą nuo mokymo įstaigos prie profesinio gyvenimo, visų pirma didinant geros kokybės praktikos ir pameistrystės prieinamumą. Tokiomis aplinkybėmis valstybės narės turėtų sparčiai priimti Jaunimo garantijų iniciatyvų įgyvendinimo planus, ir turėtų būti kuo greičiau baigtos rengti su jais susijusios finansavimo programos (Jaunimo garantijų iniciatyva ir Europos socialinis fondas).

Norint palengvinti socialinę transformaciją ir ilgainiui sumažinti nelygybę bei skurdą labai svarbu, kad geresnių rezultatų duotų socialinė apsauga. Reikėtų kurti aktyvios įtraukties strategijas, kurios aprėptų veiksmingą ir tinkamą paramą pajamoms, aktyvinimo priemonės ir priemonės skurdui, įskaitant vaikų skurdą, mažinti, taip pat sąlygas naudotis įperkamos ir aukštos kokybės paslaugomis, tokiais kaip socialinės ir sveikatos priežiūros, vaikų priežiūros, būsto ir energijos tiekimo paslaugos. Reikėtų stiprinti socialinės paramos ir aktyvinimo priemonių tarpusavio ryšį teikiant konkretaus asmens poreikiams geriau pritaikytas paslaugas (pagal vieno langelio principą), o supaprastinus ir pradėjus geriau orientuoti išmokas, pažeidžiamos grupės ims geriau naudotis priemonėmis ir padidės priemonių veiksmingumas.

Komisija nustatė tokius prioritetus:

spartesnis aktyvių darbo rinkos priemonių diegimas, ypač aktyvus bedarbių rėmimas ir mokymas, valstybinių užimtumo tarnybų rezultatų gerinimas ir Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimas;

tolesnėmis reformų pastangomis reikėtų užtikrinti, kad darbo užmokesčio kitimas būtų susijęs su našumu ir taip remtų ir konkurencingumą, ir visuminę paklausą; būtų šalinamas darbo rinkos susiskaidymas, ypač modernizuojant darbo vietų apsaugos teisės aktus; būtų remiamas darbo vietų kūrimas sparčiai augančiuose sektoriuose ir gerinamos darbo jėgos judumo sąlygos;

¹⁹ Šiuo metu Europos Sąjungoje yra maždaug 1,9 mln. laisvų darbo vietų.

tolesnis švietimo ir mokymo sistemų, įskaitant visą gyvenimą trunkantį mokymąsi, profesinį mokymąsi ir dvišlės mokymosi schemas, modernizavimas;

socialinės apsaugos sistemų rezultatų gerinimas, ypač stiprinant socialinės pagalbos ir aktyvinimo priemonių tarpusavio ryšį (pagal vieno langelio principą teikiant konkrečius asmens poreikiams geriau pritaikytas paslaugas) ir stengiantis supaprastinti ir geriau orientuoti išmokas (ypač dėmesingai atsižvelgiant į labiausiai pažeidžiamus asmenis).

7. VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO MODERNIZAVIMAS

Dabartiniame kontekste viešojo administracija visoje Europos Sąjungoje sprendžia uždavinį, kaip daugiau pasiekti mažesnėmis sąnaudomis, t. y. kaip patenkinti visuomenės poreikius turint mažesnę biudžetą, gerinti verslo aplinką teikiant geresnes paslaugas įmonėms bei piliečiams ir paslaugų teikimo būdą labiau pritaikyti prie skaitmenizuotos ekonomikos poreikių.

Kelios valstybės narės siekia padidinti efektyvumą reorganizuodamos savo administraciją (tarp taikomų būdų – bendradarbiavimo tarp skirtingų valdymo pakopų gerinimas). Kelios valstybės narės taip pat turi galimybių pagerinti viešojo sektoriaus administracinius gebėjimus, profesionalumą ir politikos formavimo kokybę. Europoje labiau naudojant IRT ir toliau diegiant e. vyriausybės paslaugas, tokias kaip e. viešasis pirkimas, galima 15–20 % padidinti efektyvumą ir sumažinti išlaidas²⁰. Šioje srityje tarpvalstybiniam bendradarbiavimui būtinas pagal Paslaugų direktyvą įsteigtų nacionalinių bendrųjų kontaktinių centrų integravimas į e. vyriausybės paslaugas. Esama daugiau galimybių modernizuoti mokesčių rinkimą ir kitas sistemas, pavyzdžiui, siūlant iš anksto užpildytas mokesčių formas, teikiant paslaugas internetu ir reikalaujant, kad piliečiai tuos pačius duomenis viešajam sektoriui pateiktų tik vieną kartą. Gerai orientuota finansinė parama, ypač per Europos socialinį fondą ir Europos regioninės plėtros fondą, gali labai padėti modernizuoti viešąjį administravimą. Valstybės narės taip pat turi padidinti nacionalinės, regioninės ir vietos administracijos viešojo investavimo pajėgumus, kad 2014–2020 m. ESIF programoms būtų sutelkta pakankamai lėšų.

Esama galimybių supaprastinti verslo aplinką, sumažinti biurokratizmą ir pagerinti teisės aktų kokybę. Aktualumo neprarado ir poreikis įgyvendinti mažiau sudėtingus reguliavimo režimus, ypač mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Tai reikštų įmonės steigimo sudėtingumo mažinimą ir leidimų išdavimo bei licencijavimo reikalavimų proceso sutrumpinimą. Įmonių sąlygas žymiai pagerintų teisinių sistemų kokybės, nepriklausomumo ir efektyvumo gerinimas (tai apima užtikrinimą, kad skundai būtų išspręsti per pagrįstą laikotarpį, ir nacionalinių nemokumo teisės aktų modernizavimą).

ES lygmeniu ES teisės aktų paprastinimas ir racionalizavimas skatinamas šiuo metu vykdoma Reglamentavimo kokybės ir rezultatų programa (REFIT). Jau pasiekta tam tikros reikšmingos

²⁰ „Viešosios paslaugos internetu. E. vyriausybės palyginamųjų rodiklių perspektyvinė ataskaita“, parengta Europos Komisijai.

pažangos. Komisija skelbs metinę REFIT suvestinę, kurioje bus apžvelgiama pažanga ir kuri padės vykdyti dialogą apie teisės aktų tinkamumą su valstybėmis narėmis, įmonių atstovais, socialiniais partneriais ir plačiąja pilietine visuomene. Be to, sklandus ir nuoseklus ES teisės įgyvendinimas, pereinant nuo 28 sprendimų prie bendros sistemos, padės pagerinti viešojo administravimo įstaigų bendradarbiavimą, supaprastinti veiklą bendrojoje rinkoje ir sukurti labiau nuspėjamas taisykles. Norint kovoti su mokestiniu sukčiavimu ir mokesčių slėpimu labai svarbu, kad labiau bendradarbiautų mokesčių administravimo įstaigos.

Komisija nustatė tokius prioritetus:

tolesnis e. vyriausybės paslaugų diegimas ir intensyvesnis IRT naudojimas viešojoje administracijoje (taip pat ir mokesčių rinkimo sistemoms bei Paslaugų direktyvos bendrosios rinkos kontaktinių centrų reikalams);

verslo aplinkos supaprastinimas, biurokratizmo mažinimas įgyvendinant mažiau sudėtingus procesus ir reguliavimo režimus.

8. IŠVADA

Per pastaruosius metus Europa nemažai nuveikė siekdama tvaresnio atsigavimo. Bendrosios valiutos vientisumas buvo išsaugotas, finansų stabilumas padidėjo ir imtasi ryžtingų žingsnių viešųjų finansų padėčiai pagerinti. Šalys, kurios labiausiai pažeidžiamos finansų aspektu, parodė didžiausią plataus užmojo reformų iniciatyvą, ir jau matyti pirmieji rezultatai. Visoje Europoje prioritetas aiškiai skiriamas konkurencingumo lygio kėlimui ir našumo gerinimui siekiant kurti tvarias darbo vietas.

Šioje metinėje augimo apžvalgoje patvirtinama, kad Europoje vyksta didelio masto pokyčiai, didesni nei kartais matyti iš pirmo žvilgsnio, ir kad vykdomos reformos duoda rezultatų. Nuo to meto, kai pradėtas taikyti ekonominės politikos koordinavimo Europos semestras, pagerėjo prioritetų ir skaidrumo suvokimas, o nacionalinės ir europinės reformų darbotvarkės tapo kryptingesnės. Taikant Europos semestro procesą, per trumpą laiką pavyko iš esmės pasirengti esmingam ekonominės politikos koordinavimui tarp valstybių narių. Makroekonominio disbalanso procedūra padeda nustatyti ekonomikos pokyčius, kurie kenkia atskiroms valstybėms narėms arba euro zonai, ir todėl juos galima pakreipti, kol padėtis dar valdoma. Kasmetinėse konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose nurodomos svarbiausios sritys, kuriose valstybės narės turėtų padaryti atitinkamų pakeitimų.

Iš ligšiolinės patirties aiškiai matyti, kad reikia toliau stiprinti šalių atsakomybę už procesą (ypač už konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas). Tai svarbu norint užtikrinti naujosios valdymo sistemos demokratinį legitimumą ir ES lygmens politikos elementų įtraukimą į nacionalinį sprendimų priėmimo procesą reikiamu metu. Euro zonoje taip pat reikia intensyvuoti pagrindinių politikos sričių koordinavimą ir žengti toliau, negu siekia dvišalių rekomendacijų jos nariams vertinimas. Europos Vadovų Taryba planuoja aptarti kelis iš šių klausimų 2013 m. gruodžio mėn. posėdyje. Remdamasi Komunikatu dėl EPS projekto ir vėliau paskelbtais komunikatais, Komisija pateiks medžiagą su pasiūlymais, kaip toliau stiprinti Europos semestro procesą.

Šioje metinėje augimo apžvalgoje pateikiamos rekomendacijos ES lygmeniu bus aptartos rengiantis 2014 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikimui ir padedant rengti kitą

nacionalinių programų ir konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų rinkinį. Komisija glaudžiai bendradarbiaus su nacionalinėmis valdžios institucijomis, įskaitant nacionalinius parlamentus, kitomis ES institucijomis, socialiniais partneriais ir suinteresuotosiomis šalimis, kad būtų sukurtas bendras atsakomybės jausmas ir skatinama pažanga ES mastu siekiant padėti tvirtą pagrindą pažangiam, tvariam ir integraciniam ES ekonomikos augimui. Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą pritarti šioje metinėje augimo apžvalgoje išdėstytiems prioritetams ir toliau juos įgyvendinti ES ir nacionaliniu lygmenimis.

1 PRIEDAS. 2013–2014 M. ES KONKREČIOMS ŠALIMS SKIRTU REKOMENDACIJŲ APŽVALGA

	Viešieji finansai				Finansų sektorius		Struktūrinės reformos					Užimtumo ir socialinė politika					
	Patikimi viešieji finansai	Pensijų ir sveikatos priežiūros sistemos	Fiskalinė sistema	Mokesčiai	Bankai ir galimybės gauti finansavimą	Būsto rinka	Tinklų pramonės šakos	Paslaugų sektoriaus konkurencija	Viešasis administravimas ir pažangus reglamentavimas	MTTP ir inovacijos	Efektyvus išteklių naudojimas	Dalyvavimas darbo rinkoje	Aktyvi darbo rinkos politika	Darbo užmokesčio nustatymo mechanizmai	Darbo rinkos segmentacija	Švietimas ir mokymas	Skurdas ir socialinė įtrauktis
AT																	
BE																	
BG																	
CZ																	
DE																	
DK																	
EE																	
ES																	
FI																	
FR																	
HU																	
IT																	
LT																	
LU																	
LV																	
MT																	
NL																	
PL																	
RO																	
SE																	
SI																	
SK																	
UK																	

Pastaba. 2013 m. liepos 9 d. Tarybos priimtos konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos 2013–2014 m. Airija, Graikija, Kipras ir Portugalija turėtų įvykdyti ES ir TVF finansinės pagalbos programose numatytus įpareigojimus. Daugiau informacijos – http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.

2 PRIEDAS. PAŽANGA SVARBIAUSIOSE KONKREČIOMS ŠALIMS SKIRTŲ REKOMENDACIJŲ SRITYSE

Priede pateikiama teminė 3 metų apžvalga, kaip atskiroms valstybėms narėms pavyko įgyvendinti joms skirtas rekomendacijas svarbiausiose srityse.

Apskritai, pastaraisiais metais padaryta didelė fiskalinio konsolidavimo pažanga, nors fiskalinio koregavimo struktūra ne visada buvo palanki augimui.

- IE, EL, LT ir PL 2013 m. fiskalinis koregavimas buvo daugiausia pagrįstas išlaidomis. PL ir SK buvo labai sumažintos viešųjų investicijų išlaidos. Kitos šalys (BE, ES, IT, RO ir SI) vykdė pajamomis ir išlaidomis pagrįstą fiskalinį konsolidavimą. CZ, FR, LU, NL, PT ir FI buvo vykdomas daugiausia pajamomis grįstas koregavimas.
- Konsoliduodamos savo finansus valstybės narės dažniausiai didino mokesčius (ypač standartinius PVM tarifus) ir tik nedaugelis išplėtė mokesčių bazę. Buvo padidinti aplinkos ir nekilnojamojo turto mokesčiai, tačiau dar daugiau galima padaryti, kad šie mokesčiai būtų veiksmingesni. Visos valstybės narės priėmė priemonių, kuriomis kovojama su mokesčių slėpimu ir siekiama pagerinti mokestinių prievolių vykdymą.
- Daugelis valstybių narių padidino bendrą mokesčių naštą (tiesioginius bei netiesioginius mokesčius ir socialines įmokas). Vis dėl to, galima pasidžiaugti, kad vyksta tam tikro masto mokesčių pertvarkymas – vykdomos nekilnojamojo turto mokesčių reformos ir labiau akcentuojami netiesioginiai mokesčiai, o ne darbo jėgos apmokestinimas.
- 23 valstybės narės jau priėmė įstatymus, kuriais ilginamas pensinis amžius.²¹ Daugeliu atvejų kartu suvienodintas vyrų ir moterų pensinis amžius (CZ, EE, EL, HR, IT, LT, MT, PL, SI, SK, UK). Daugelis valstybių narių (CY, DK, EL, IT, NL, SK) nustatė aiškų ir tvarų pensinio amžiaus ir ilgėjančios gyvenimo trukmės ryšį. Dauguma jų taip pat ėmėsi veiksmų apriboti galimybes anksčiau išeiti į pensiją, taip pat gauti ilgalaikio bedarbio (pvz., ES) arba invalidumo pašalpas (pvz., AT, BE, BG, DK), kurios atstojo ankstyvą išėjimą į pensiją.

Sunkumai gauti finansavimą tebėra svarbiausios augimą stabdančios kliūtys, ypač mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI).

- Valstybės narės priėmė priemones, kuriomis kovojama su mokėjimų vėlavimais siekiant sušvelninti likvidumo suvaržymus įmonėms. PT, EL, ES ir IT patvirtino planus, kaip sumažinti viešojo administravimo institucijų neatliktus mokėjimus ir spręsti įsiskolinimų problemą.
- Vis daugiau dėmesio skiriama paskolų pavertimo vertybiniais popieriais formoms, siekiant MVI užtikrinti pakankamą kredito pasiūlą (šioje srityje pavyzdžiu gali būti ES). Kartu vis daugiau pastangų dedama, kad būtų sukurtas nebankinis rinka grindžiamas finansavimas, pavyzdžiui, DK, EE, IT ir PT kuriama įmonių obligacijų rinka.

²¹ Pensinio amžiaus visoje ES apžvalga pateikiama COM(2013 350).

- Dauguma valstybių narių ėmėsi priemonių rizikos kapitalo fondams sukurti. CZ, DE ir ES steigia naujus viešuosius rizikos kapitalo fondus, o PT konsolidavo esamus fondus, kad sustiprintų jų poveikį. Be to, kai kurios valstybės narės, įskaitant EE, NL, PL ir ES, steigia fondų fondus, kad paskatintų rizikos kapitalo rinkos, kurioje veiktų daug privačių fondų, susiformavimą.
- FR paskelbė, kad penkerius metus taikys mokesčių lengvatas naujų bendrovių investicijoms į nuosavą kapitalą. DE pradėta nauja programa, kuria privatiems investuotojams suteikiamos papildomos finansinės paskatos investuoti į naujas ir novatoriškas bendroves.

Dar daug ką reikia nuveikti produktų ir paslaugų rinkose, kad būtų sudaryta daugiau ES ekonomikos augimo galimybių.

- Kai kurios valstybės narės, įskaitant PT, ES, IT, EL, PL, SI ir CZ, ėmėsi vykdyti svarbias reformas, kad atvertų savo šalių paslaugų sektorių ir padarytų jį veiksmingesnį. Tačiau svarbios reformos tebėra reikalingos kai kuriose valstybėse narėse, įskaitant AT, BE, DE ir FR, kurios ne iki galo įgyvendino joms skirtas šios srities rekomendacijas ir visos turi toliau dėti pastangas, kad įgyvendintų Paslaugų direktyvą.
- Pirmą kartą nuo krizės pradžios, 2011 m. visų Europos Sąjungoje MTTP skirtų valstybinių biudžetų suma sumažėjo ir dabar ji yra mažesnė negu Kinijos. Per pastaruosius dvejus metus kai kurios valstybės narės dėjo nemažai pastangų plėtoti MTTP (AT, BE, LU, HU, PL ir SE), tuo tarpu kitos gerokai sumažino savo biudžetus (ES, IE, IT, MT ir PT). Dauguma valstybių narių išplėtė mokesčių lengvatas arba pradėjo jas taikyti mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje, kad paskatintų privačias investicijas. Europoje didėja inovacijų atotrūkis. Novatoriškiausios ekonomikos šalys – SE, DE, DK ir FI. Kai kurios šalys (LV, SK, LT ir EE) vejasi, tačiau kitos (UK, PL, CZ, HU, PT, RO, EL, BG, MT) prarado pozicijas nuo 2010 m.
- Kalbant apie energijos rinkas, 14 valstybių narių vis dar atsilieka į nacionalinę teisę perkeldamos Trečiąją energetikos dokumentų rinkinį. Vis dar reikalingos didelės investicijos į energetikos infrastruktūrą visoje Europoje, tačiau jau imtasi priemonių gerinti dujų ir elektros jungtis (pvz., elektros jungtis tarp PT ir ES, UK ir IE bei Baltijos jūros regione). Be to, siekdamas sumažinti suvartojamos energijos kiekį, BG, CZ, EE, LT, LV, RO, SK rengia energijos vartojimo efektyvumo programas, kurios galėtų būti finansuojamos pajamomis, gautomis taikant apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą, ir Europos struktūrinių ir investicinių fondų (ESIF) lėšomis.
- AT, BG, CZ, DE, EL, ES, FR, HU, IE, LU, PL, PT, SI pastebimos kliūtys geležinkelių paslaugų sektoriaus plėtrai. Jos susijusios su infrastruktūros valdytojų ir geležinkelio įmonių sąskaitų atskyrimu, mokesčių už naudojimąsi bėgiais taikymu ir sąveikumo klausimais.

Daugelyje valstybių narių vykdomos svarbios darbo rinkos modernizavimo reformos.

- Gyventojų pajamų mokesčio tarifai didžiausi nuo 2008 m. Bendra mokesčių našta darbo jėgai padidėjo, tačiau valstybės narės (BE, DK, FI, FR, HU, IT, NL, PT, SE) konkrečioms grupėms sumažino su darbo santykiais susijusius mokesčius. Yra tendencija didinti progresyvumą.

- Didelį disbalansą turinčios šalys, įgyvendino derybų dėl darbo užmokesčio sistemos plataus užmojo reformas, kad būtų galima lanksčiau koreguoti darbo užmokestį. 2007–2012 m. tokiose šalyse kaip IE, EL, ES ir PT vienetai tenkančios darbo sąnaudos gerokai sumažėjo, palyginti su konkurentais. Tikimasi, kad dėl vykdomų reformų, ypač darbo užmokesčio nustatymo mechanizmų reformų, tokiose šalyse kaip EL ir ES bus toliau remiamas koregavimo procesas.
- ES, IT ir FR vykdė reformas, kuriomis siekė modernizuoti savo darbo apsaugos teisės aktus ir mažinti darbo rinkų segmentaciją. LT, NL, PL ir SI pradėtos vykdyti arba svarstomos reikšmingos reformos.
- Keletas valstybių narių sustiprino ir parengė tikslingesnes aktyvios darbo rinkos politikos priemonės ir pagerino valstybinių užimtumo tarnybų veiklą (BG, DE, EE, IE, EL, IT, LT, LU, SK, FI, SE, UK).
- Imtasi daugiau veiksmų kovoti su jaunimo nedarbu, įskaitant Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimą. Per krizę sumažėjo investicijų į švietimą ir mokymą, ypač BG, EL, IT, SK ir RO. Daugelyje valstybių narių švietimo ir mokymo sistemų modernizavimas išlieka neatidėliotinu prioritetu. Kai kurios jų (CZ, SK, UK) aukštojo mokslo srityje vis plačiau taiko novatoriškus finansavimo atsižvelgiant į pasiektus rezultatus modelius.
- Daugelio šalių (EL, ES, IT, LV, PT, SK) prioritetas – plėtoti kokybišką pameistrystę ir dualinį profesinį mokymą. Keletas šalių ėmėsi reformų, kad sumažėtų mokslų nebaigiančių studentų, o aukštojo mokslo programos būtų pritaikytos darbo rinkos poreikiams (AT, IT, PL). Dėl vis didėjančio nedarbo, ypač ilgalaikio, daugelis valstybių narių pranešė apie priemones, kuriomis siekiama, kad būtų aktyviau dalyvaujama mokymosi visą gyvenimą procese.
- Siekdamas mažinti skurdą keletas šalių pradeda taikyti arba stiprina aktyvumo skatinimo priemones ir reformuoja savo socialinės paramos sistemas (LT, CY, DK, EL, HR, IT, PL ir RO).

Apskritai, verslo aplinka vis dar atsilieka nuo mūsų pasaulinių konkurentų.

- Skirtingų šalių santykiniai trūkumai labai skiriasi. Airijoje ir UK pradėti verslą lengva, tačiau ne taip paprasta užtikrinti sutarčių vykdymą. Palyginti su kitomis valstybėmis narėmis, laikas, per kurį užbaigiamos nemokumo procedūros yra palyginti trumpas IE, BE, FI, DK, UK, AU, NL ir DE, tačiau tam tikrais atvejais investuotojų apsauga šiose šalyse laikoma silpnesne. FR, ES ir LU sudėtinga gauti statybos leidimą, be to ES ir LU sudėtinga pradėti verslą. IT, EL, MT, CY ir SI sutarčių vykdymo užtikrinimas vis dar brangus ir ilgai trunkantis.
- Naujausios ES konkurencingumo ataskaitos duomenimis, remiantis įvairiais rodikliais, vidutiniškus rodiklius turėjusios ir atsiliekančios šalys labiausiai gerino savo verslo aplinką nuo 2007 m., o pirmaujančios šalys neteko savo pozicijų arba rodiklius pagerino tik nežymiai. Tai reiškia, kad nepaisant vis dar esančių nemažų skirtumų, visoje ES daroma pažanga – vejamasi veiklos ir praktikos srityse.